

SATEENKAAREN TUOLLA PUOLEN

KIINA

sanoin ja kuvin 3/2018

Annika Heikinheimo:

Päätoimittajan terveiset2

Jyrki Kallio:

Kukkaispoikia, lipeviä miehiä
ja vallattomia veitikoita3

Jyrki Kallio

Mitä Mestari Kong sanoi miesten vä-
lisestä rakkaudesta – ja mitä ei? ..10

Sami Huttunen:

Jänisjumuutta jäljittämässä
Taiwanissa15

Ari-Joonas Pitkänen:

Taiwanin tie kohti samaa sukupuolta
olevien avioliittoa19

Tapahtumia syksyllä24

*Kannen kuva: Heikkous leikattuja hiboja
kohtaan (puupiirros juomapelikortista Ming- tai
Qing-kaudelta)*

KIINA SANOIN JA KUVIN
No 3/2018 (277) 63. vuosikerta.

Julkaisija: SUOMI-KIINA-SEURA
Toimitus:

Annika Heikinheimo, päätoimittaja

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Osoite: Heikkiläntie 8 B 2. krs.,
00210 Helsinki

Puhelin: 045-787 77 962

Sähköposti: toimisto@kiinaseura.fi

Kotisivut: www.kiinaseura.fi

Tilaushinta: 26 EUR

Ilmoitushinnat: koko sivu 450 EUR, 1/2
sivua 240 EUR, 1/4 sivua 126 EUR, 1/3
sivua 180 EUR. Sovi väri-ilisä erikseen.

Ulkoasu: lehden päätoimittaja

Paino: Paintek Pihlajamäki Oy, 2018.

Ilmestyy neljä kertaa vuodessa, seuraava
numero joulukuussa 2018.

*Lehdessä esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien
omia eivätkä edusta Suomi-Kiina-seuran kan-
taa. Oikeudet artikkeleihin kuuluvat kirjoittajil-
le, niiden julkaiseminen tai lainaaminen ilman
heidän lupaansa on kielletty. Myös oikeudet
kuviin pidätetään.*

PÄÄTOIMITTAJAN TERVEISET

Kuten edellisessä lehdessä
artikkelistani ”Sinisilmäi-
sestä maolaisesta rehellisen
kulttuurivaihdon toteuttajaksi” kävi
ilmi, **Veli Rosenberg** päätti keväällä
siirtyä pois päätoimittajan tehtävistä
ja luovuttaa Kiina sanoin ja kuvin
-lehden uusiin käsiin. Kesäkuussa
hallituksen kokous päätti Rosen-
bergin ehdotuksesta nimetä minut
tähän tehtävään.

Olen työskennellyt seurassa
aina siitä asti, kun astuin kesällä
2016 Helsingin yliopiston ovista
ulos, kourassani filosofian maisterin
paperit. Rosenbergiin minun oli ilo
tutustua jo tätä ennen. Varsinkin
tehdessäni pro gradu -tutkielmaani
Suomen ja Kiinan välisestä kult-
tuurivaihdosta 1950- ja 60-luvuilla
Rosenberg toimi minulle eräänlai-
sena mentorina. Minulle on suuri
ilo ja kunnia saada toimia Rosen-
bergin seuraajana, vaikka saappaat
ovatkin kovin suuret täytettäväksi.
Pyrin kunnioittamaan edellisten
päätoimittajien linjaa julkaisemalla
jatkossakin asiantuntevia ja syven-
täviä artikkeleja mahdollisimman
monipuolisista aiheista. Tavoit-
teenani kuitenkin on, että jokai-
sessa lehden numerossa on oma
pääteema, jonka alle lehden artikke-
lit nivoutuvat.

Kesäkuussa seura osallistui
ensimmäistä kertaa Helsinki Pride
-viikon ohjelmaan järjestämällä
Helsingin yliopistolla luentotilai-
suuden miesten välisestä rakkau-
desta Kiinan klassisessa kirjallisuu-
dessa. Luennoitsijana toimi seuran
entinen puheenjohtaja ja Ulko-
poliittisen instituutin vanhempi
tutkija **Jyrki Kallio**. Luennon ajan-

kohtaisuudesta ja suosiosta innos-
tuneena päätin valita tämän lehden
teemaksi homoseksuaalisuuden
kiinalaisen kulttuurin piirissä.

Taiwan on ensimmäisenä aasia-
laisena valtiona hyväksymässä tasa-
arvoisen avioliittolain. Manner-
Kiinassa tilanne on kuitenkin vasta
lapsenkengissä. Keskustelua aiheen
tiimoilta on syntynyt, mutta se on,
ainakin toistaiseksi, hyvin vähäistä.
Tasa-arvoisen avioliittolain vastus-
tajat vetoavat toisaalta kristillisiin
arvoihin ja toisaalta taas, hieman
ristiriitaisesti, pitävät homoseksua-
alisuutta länsimaisena ilmiönä,
jolle ei ole sijaa Kiinassa. Yksi
suurimmista vasta-argumenteista,
varsinkin manner-Kiinassa, on ollut
vetoaminen kiinalaisiin perinte-
isiin arvoihin ja kungfutselaisuus-
teen. Onko homoseksuaalisuus
tosiaan vastoin kiinalaisia perinte-
isiä arvoja? Mitä Kungfutsen sanoi
homoseksuaalisuudesta? Kuka tai
mikä suojelee *pupupoikia* Taipeissa?
Millainen on ollut tie kohti tasa-
arvoista Taiwania ja mikä on tasa-
arvoisen avioliittolain nykytilanne?
Näihin kysymyksiin pyrkivät
tämän lehden artikkelit vastamaan.
Lukuilola!

Annika Heikinheimo

KUKKAISPOIKIA, LIPEVIÄ MIEHIÄ JA VALLATTOMIA VEITIKOITA MIESTEN VÄLINEN RAKKAUS KIINAN KLASSISESSA KIRJALLISUUDESSA

Tasavertainen avioliittolaki on tullut voimaan useassa maassa Aasian ulkopuolella. Kiinalaisen kulttuuripiirin alueella kysytään, onko homoseksuaalisuus Kiinan perinteisten arvojen mukaista? Kiinan klassisissa historiankirjoissa tunnustetaan miesten välinen viehäytysvoima. Runot ja romaanit kertovat niin nuorten poikien hyväksikäytöstä, rakkauden ammattilaisista kuin kiinteistä parisuhteistakin. Kirjallisuuden ydinsanoma on selvä: rakkaus ja seksi ovat Kiinassa aina olleet yhtä monimuotoisia kuin muuallakin maailmassa.

Suosikkimiehet varhaisissa historioissa Vanha kirjallisuus osoittaa, että miesten välinen seksuaalinen vetovoima tunnustettiin Kiinassa aikojen alussa. Sotivien valtioiden kautta (475–221 eaa.) kuvaavassa ja samalta aikakaudelta peräisin olevassa historiategoksessa *Zhanguo* (CTP: Qin yi, Tian Shenzhi ...1) kerrotaan:

Jinin herttua **Xian** halusi hyökätä Guo-valtioon **Xun Xi** sanoi: ”Zhoun historiassa sanotaan: kaunis nainen sekoittaa miehen kielen.” Niin herttua Xian lahjoitti Guon hallitsijalle naisen viihdyttäjäksi saattaakseen hänen hallintonsa sekasortoon. ... Niin herttua Xian saattoi hyökätä Guo-valtioon ja lyödä sen.

Mainoskuva poikarakkaudella leikittelevästä, menneisyyteen sijoittuvasta netti-tv-sarjasta Shi ru bu shi ding (”Pihkassa poikiin ja pensseleihin”) vuodelta 2016.

Herttua Xian halusi vielä hyökätä Yu-valtioon mutta pelkäsi **Gong zhi Qin** läsnäoloa Yussa. Xun Xi sanoi: ”Zhoun historiassa sanotaan: kaunis mies sekoittaa vanhuksen mielen.” Niin herttua Xian lahjoitti Yun hallitsijalle kauniin miehen antaen tälle ohjeet parjata Gong zhi Qit. Gong zhi Qi puolustautui, mutta hallitsija ei kuunnellut, ja Gong joutui lähtemään maanpakoon. Niinpä herttua Xian saattoi hyökätä Yuhun ja lyödä sen.

Vetovoimansa avulla jotkut naiset tai miehet saattoivat päästä hallitsijan suosikeiksi, liehakoiksi. Teokseen *Hanfeizi* (CTP: Shuo nan 6) Sotivien valtioiden kaudella kirjattu opettavainen tarina muistuttaa, että liehakkojen elämä oli mesenaattiansa oikkujen varassa. Tarinasta juontuu yksi homouden kiinalaisista eufemismeista, ”puoliksiisyöty persikka” (*fen tao*, 分桃).

Olipa ennen **Mizi Xia**, joka sai Wein hallitsijan suosion osakseen. Wei-valtiossa oli laki: joka varkain ajaa hallitsijan vaunua, siltä leikattakoon jalat poikki. Mizi Xian äiti sairastui, ja Mizille tultiin kertomaan siitä yöllä. Mizi Xia lähti väärennetyn määräyksen turvin ajamaan hallitsijan vaunulla. Kuullessaan siitä hallitsija kehui häntä sanoen: ”Miten kuuliaista (vanhempaansa kohtaan), unohdetaan äitinsä takia syyllistytensä rikokseen josta rankaistaan leikkaamalla jalat.” Eräänä toisena päivänä Mizi Xia oli herransa seurana puutarhassa, haukkasi

Hanlin feng ("Oppineiston muoti") -niminen puupiirros Ming-kauden seksioppaasta.

makeaa persikkaa ja syömättä sitä loppuun laittoi persikan-puolikkaan herransa suuhun. Hallitsija sanoi: "Miten hän minua rakastaakaan, unohtaa oman nautintonsa syöttääkseen majesteettiaan."

Sitten Mizin himottavuus haalistui ja rakastettavuus rapistui, ja hän sai herransa suuttumaan itseensä. Hallitsija sanoi: "Hän ajoi varkain minun vaunullani ja syötti minulle persikkansa tähteet!" Mizi Xian käytös ei ollut muuttunut alusta miksikään, ja johtui vain rakkau-den muuttumisesta inhoksi, että hallitsijan keuhut Mizia kohtaan vaihtuivat haukuiksi.

Ritariluokka, joka miehitti kasva-vien valtioiden voimistuvat virka-

koneistot, koki hallitsijoiden ja yläluokan suosikit kilpailijoikseen. Kevättä ja syksyä -kauden (770–476 eaa.) historiassa *Zuozhuan*, joka on peräisin 300-luvulta eaa., varoitetaan liehakkojen vaikutusval-lasta (CTP: Mingong ernian 2.7). Varoitus koettiin aikanaan ilmei-sesti hyvin aiheelliseksi, sillä siitä on myös toisintoja.

Jos rakastajattaret syrjäyttävät kuningattaren ja jos liehak-kojen takia (valtakunnan) hallinto jää toissijaiseksi eli jos (jalkavaimojen synnyttä-mät) suosikkipojat kilpailevat oikean perillisen kanssa ja jos läänityskaupungit (ja läänitys-herrat) ovat (hallitsijalle) yhtä tärkeitä kuin valtakunnan pääkaupunki (ja sen asiat),

niin siinä ovat sekasorron juuret.

Yksi Sotivien valtioiden kauden läänitysherroista oli Anlingin herra **Tan**. *Zhanguoce*-teoksessa (CTP: Chu ce 1, Jiang Yi shui ...1) kerro-taan, miten Tan sai Anlingin lääni-tyksekseen neuvonantajansa **Jiang Yin** ansiosta.

Jiang Yi sanoi: "Varakkuuden avulla solmittu suhde päättyy varojen loppuessa ja himon avulla solmitussa suhteessa rakkaus unohtuu kauneuden lakastuessa. Siksi rakastajattaret eivät kuluta puhki patjaa eivätkä liehakot aja loppuun vaunuja. Vaikka herrani pitää yksin käsissään valtaa Chu-valtiossa, hän ei ole kiintein sitein kiinni

中國

kuninkaassa, minkä pelkään saattavan herrani vaaraan.”

Tan sanoi: ”Miten minun siis pitäisi menetellä?” ”Mielestäni herran tulisi pyytää saada seurata kuningasta kuolemaan ja tarjota ruumiinsa uhriksi, jotta hän kasvaisi yhtä painavaksi kuin Chun valtio.” Tan sanoi: ”Harkitsen neuvoanne.”

(Kului kolme vuotta, ja Chun kuningas lähti metsästysretkelle.)

Kuningas kohotti purppuraisen jakinhäntäviirin ja puristaen ampumansa sarvikuonon päätä nosti kasvonsa taivasta kohden ja sanoi: ”Onnekas on ollut tämänpäiväinen retkemme! Kuka iloitsee kanssani yhtä suuresti kymmenentuhannen vuoden ja tuhannen syksyn päästä?” Tan astui kyynelehtien kuninkaan luokse ja sanoi: ”Palvelijanne on sisällä vierellänne patjalla ja ulkona seurananne vaunuissa, ja mahtavan kuninkaan ajan koitetua kymmenentuhannen vuoden ja tuhannen syksyn päästä olen halukas omalla ruumillani kokeilemaan (Manalan) Keltaisia lähteitä ja sikiämään sirkkoja sekä muurahaisia, ja siten koen yhtä suuren ilon.” Kuningas ilahtui suuresti ja nimitti Tanin Anlingin läänitysherraksi.

Tan siis rinnasti itsensä kuninkaallisiin puolisoihin, jotka tavan mukaan haudattiin kuninkaan mukana. Uhrautuvaisuuttaan vakuuttamalla hän pääsi korkealle yhteiskunnallisessa arvostuksessa – eivätkä hänen ruumiilliset avunsa varmaankaan olleet ainakaan haitaksi.

Yksi tunnetuimmista hallitsijansa kanssa rakkaussuhteessa olleista läänitysherroista oli Longyangin herra. Hänestäkin kerrotaan *Zhanguoce*-teoksessa (CTP: Wei ce,

Wei si, Wei yu Longyang ...1).

Wein kuningas otti Longyangin herran kanssaan ongelle veneeseen. Longyangin herra sai toista kymmentä kalaa, mutta alkoi nyyhkiä. Kuningas kysyi: ”Saako jokin mielenne levottomaksi? Jos niin miksi ette tahtois kertoa siitä?” Longyangin herra vastasi: ”Alamaisenne ei mitenkään rohkenisi olla muuta kuin levollinen.” Kuningas sanoi: ”Mistä sitten kyyneleet?” Longyangin herra vastasi: ”Alamaisenne on pelkkä herrani onkima kala.” Kuningas sanoi: ”Miksi sanotte noin?”

Longyangin herra vastasi: ”Kun alamaisenne sai ensimmäisen kalan, oli hän hyvin iloisaa. Sitten alamaisenne sai aina vaan suurempia kaloja ja halusi viskata suin päin menemään ensin saamansa pienemmät kalat. Tämänpäiväisen huonotapaisuuteni tähden joudun pyyhkäistyksi tieheni kuninkaan pielukselta ja patjalta. Alamaisenne, pahainen aatelismies, on päässyt ihmisten hallitsijan tykö, palatsissa ihmiset rientävät palvelemaan häntä ja tiellä ihmiset väistyvät hänen edestään. Mutta neljän meren piirissä on niin kovin paljon kauniita miehiä, ja kun he kuulevat alamaisenne onnen olevan kuninkaastaan kiinni he nostavat mekkojensa helmoja kiiruhtaakseen kuninkaan tykö. Alamaisenne on kuin herrani aiemmin saama kala ja joutuu pois viskatuksi; miten voisin olla vuodattamatta kyyneleä?”

Hallitsija sanoi: ”Te mielestön! Jos teillä on tuollaista sydämellänne, miten olisitte voinut olla sitä kertomatta.” Niinpä kuningas saattoi neljän rajan sisällä voimaan käskyn:

中國

”Joka uskaltaa mainita (minulle muista) kauniista miehistä, teloitettakoon vanhempineen, puolisoineen ja lapsineen.”

Veitikat ja hurmurit runoudessa

Kiinan vanhinta runoutta on säilynyt antologiassa *Laulujen kirja*. Se lienee koottu osin Kevättä ja syksyä -kaudella ja osin sitä ennen. Monet runoista ovat rakkausrunoja, vaikka kommentaareissa eli selityksissä, joita on kahden vuosituhannen aikana kertynyt suuri määrä, rakkausrunot on pyritty selittämään vertauskuvallisiksi moraalin ja hyveen ylistyksiksi. Runot, joiden kohdalla tämä ei ole onnistunut, on usein tuomittu siveettömiksi.

Joitakin runoja on pitkään arveltu miesten miehille kirjoitettaviksi. Epäilyksenalaisia ovat viimeistään 1600-luvulta saakka olleet erityisesti seuraavat kolme runoa, jotka sisältyvät *Guofeng*-osaston ”Zhengin laulelmiin” (runot 75–95; CTP: *Guofeng, Zhengfeng*). 87. runo kuuluu suorasanaaisena käännöksenä seuraavasti:

Jos, nuoriherra, kaipaatte minua, noston mekkoni helmaa ja kahlaan yli Zhenjoen. / Jos, nuoriherra, ette minua kaipa, niin liekö teillä toinen mies? / Voi hulivilipoikaa, vallatonta veitikkaa! // Jos, nuoriherra, kaipaatte minua, noston mekkoni helmaa ja kahlaan yli Weijoen. / Jos, nuoriherra, ette minua kaipa, niin liekö teillä toinen ritari? / Voi hulivilipoikaa, vallatonta veitikkaa!

”Hulivilipoika” on alkutekstissä *kuangtong* (狂童). *Kuang* tarkoittaa kuritonta, kiihkeää, hurjaa. *Tong* tarkoittaa teini-ikäistä poikaa. ”Veitikka” on alkutekstissä *ju* (且),

joka oli alun perin fallossymboli.

84. runossa haaveillaan **Zidusta** eli **Zichongista**. Hän oli kauneudesta kuuluisa, 700-luvulla eaa. elänyt nuorukainen.

Vuorilla on poppeleita, letoilla
on lootuskukkia. / Zidua ei näy,
sinut vain kohtaan, vallattoman
veitikan. // Vuorilla on honka-
puita, letoilla on vesitartta.
/ Zichongia ei näy, sinut vain
kohtaan, hurmaavan poikasen.

”Vallaton veitikka” on alkuteks-
tissä *kuangju* (狂且). Yhdyssanana
kuangju tulkitaan yleensä *kuang-
tong*-sanana rinnakkaismuodoksi.
”Hurmaava poikanen” on alkuteks-
tissä *jiaotong* (狡童). *Jiao* tarkoittaa
viettelevää, viriiliä, viekasta, huiken-
televaista. *Jiaotong*-sana esiintyy
myös 86. runossa, jossa olen kään-
tänyt sen ”hurmuripojaksi”.

Tuo hurmuripoika ei puhu
minulle! / Teidän takianne,
nuoriherra, en saata syödä.
// Tuo hurmuripoika ei syö
kanssani! / Teidän takianne,
nuoriherra, en saata nukkua.

Näissä runoissa on epäilemättä
vahva eroottinen lataus, vaikka
sitä onkin monissa tulkinnoissa ja
käännöksissä pyritty häivyttämään.
On tulkinnanvaraista, onko lataus
homoeroottinen. Klassinen kiinan
kirja- ja runokieli ei useinkaan
tee selväksi subjektia saati hänen
sukupuoltaan. Kolmannen runon
”liekö teillä toinen mies” voidaan
kääntää myös ”eikö ole muitakin
miehiä”, jolloin runon puhuja voisi
olla naisenkin. Kaikki käännökset
lähtevät lähes poikkeuksetta hetero-
normatiivisesta oletuksesta ja selit-
tävät runot naisten kirjoittamiksi.

On kuitenkin mahdollista, että
runot ovat homoeroottisia. Kaikissa

kolmessa runossa esiintyy yksi
tai useampia sanoista *kuangtong*,
kuangju tai *jiaotong*. Niiden voidaan
katsoa kuuluvan samaan semantti-
seen kenttään, johon kuuluu myös
myöhemmässä kirjallisuudessa
miehiä palvelevan rattopojan nimi-
tyksenä käytetty sana *luan* (鸛
童). *Luan* tarkoittaa viehkeää ja alis-
tuvaista. *Tong*-sanassa on homosek-
suaalinen lataus. Merkkien selitys-
kirjan *Shuowen jiezin* mukaan sen
varhaisin merkitys oli ’orja(poika)’,
ja sanan naispuolinen vastinpari *qie*
(妾) tarkoitti myös jalkavaimoa.
Tämä viittaa siihen, että myös orja-
poikia on käytetty seksuaalisesti
hyväksi.

Joka tapauksessa myöhem-
min kirjoitettiin kiistatta miesten
välisistä suhteista kertovia runoja.
Erityisen paljon niistä on peräisin
Han-dynastiaa seuranneen hajaan-
nuksen ajalta (200–500-luvulta),
kuten **Zhang Hanin** ”Runo palve-
luspoika **Zhousta**” antologiasta
Yiwen leiju (CTP: Juan sanshisan,
Ren bu shiqi, Chongxing 8):

Sorea, sulava nuorimies Zhou!
Suloinen, viehkeä poikasen! /
Ikää viisitoista vuotta, (raikas)
kuin itäinen päiväkoitto. /
Tuoksuva iho, pehmeän kiiltävä,
(poskipunasi kuin) valkealle
silkille ripoteltua sinoperia. /
Pyöreät posket, kaareva leuka,
(kasvosi kuin) lootuksen kukka.
/ Sinun muotosi: yhtä kauniit
kuin vaatteesi tyylikkää. / ...

Kirjoittaja vertaa palveluspoika-
seuralaistaan Zhou Yuhun (eli
175–210), lempinimellä ”paaši-
Zhou” tunnettuun Wun kuninkaan
veljen sydänystävänsä ja uskollis-
een kenraaliin. Zhou oli kuuluisa
kauniista ulkonäöstään. Zhang
Han eli entisen Wu-valtion alueella
Läntisen Jin-dynastian aikaan

200–300-lukujen taitteessa.

Parisataa vuotta myöhemmin
Xiao Gang viittasi myös Zhou
Yuhun runossaan ”Rattopoika”,
antologiassa *Yutai xinyong* (ZHW:
Juan qi):

Rattopoikani, lemmikkini!
Luonnollisessa kauneudessaasi
jätät varjoosi **Dong (Xianin)**,
ylitit (Mizi) Xian. / ... / ... /
Herkältä iältäsi olet kuin paaši
(Zhou), ihana kuin aamunkoi. /
... / Tartun housuihisi, paljastan
vähän punaista (takapuolta),
käännät päätäsi ja ohimokieh-
kurasi putoavat paikoiltaan.
/ Raukeissa silmissäsi syttyy
hymy, jadekätösissäsi pitelet
kukkia. / Rinnassasi arvaat,
ettet ole viimeinen saaliskalani,
mutta syvässä rakkaudessaasi viet
minulta vaununi. / ...

Dong Xian ja Mizi Xia olivat
kuuluisia hallitsijoiden miesrakasta-
jia. Ensin mainitusta kertova teksti-
katkelma seuraa tuonnempana,
jälkimmäisestä kerrottiin edellä.
”Viet minulta vaununi” on sanan-
mukaisemmin ”muistutat ensim-
mäistä vaunujen viejää”. Tämä
muotoilu on viittaus Mizi Xiaan.
Sana ”saaliskala” viittaa Longyangin
herraan. Xiao Gangista (503–551)
tuli myöhemmin Liang-dynastian
keisari, hallitsijanimeltään **Jianwen**.
Koko runoantologia *Yutai xinyong*
koottiin hänen toimeksiannostaan.

Kolmen kuningaskunnan ajalta
(220–280) on peräisin paitsi runoja
seksuaalisesti haluttavista nuoru-
kaisista, myös todisteita miesten
välisistä parisuhteista. Yksi tarina
(*Taiping guanji*, CTP: Muzhong
yi, Pan Zhang 1), joka on kirjattu
muistiin 900-luvun lopulla toden-
näköisesti jonkin paljon vanhem-
man toisinnon pohjalta, kertoo
valtakuntien rajat ylittäneestä

中國

Yhteisen tyynyn puu

Kuva: Yangtai Juxian

rakkaudesta. Wu-valtiossa eli **Pan Zhang** -niminen nuorukainen, joka oli komea ja ihailtu. Chulainen **Wang Zhongxian** kuuli hänen komeudestaan ja lähti tavoittelemaan hänen ystävyystään. ”Hetitavatesaan he rakastuivat toisiinsa. He tunsivat toisiaan kohtaan samoin kuin mies ja vaimo, nukkuvatkin saman peiton alla ja jakaen tyynyn. He olivat kumppaneita aivan kaikessa.” Kuoltuaan heidät pantiin yhteiseen hautaan. Hautakummulle kasvoi ihmeellinen puu, jonka kaikki oksat ja lehvät olivat aivan kuin syleilyssä. Ihmiset alkoivat kutsua puuta ”yhteisen tyynyn puuksi” (*gong zhen shu*, 共枕樹). Samanlaisen rakkauden ihanteesta kertoo myös **Ruan Ji** runossaan

”Kaksi laulua syvimmistä tunteistani”, antologiasta *Yutai xinyong* (ZHW: Juan er).

Ennen aikaan oli määrättömästi kukkaispoikia, kuten Anling ja Longyang. / Hehkeitä persikan- ja lumunkukkia, häikäiseviä loistossaan, / riemukkaita kuin kevään yhdeksänkymmentä päivää, siroja kuin syksyiset kuurankukat. / He silmäilivät toisiaan keimaillen, sulotuoksu saatteli heidän puhettaan ja nauruaan. / Käsi kädessä he odottivat rakkauden iloja, illan tullen menivät makuulle yhteisen peiton alle, vierä viereen, / tahtoen nousta lentoon kuin lintupari, liidellä siipi siivessä

kiinni. / Punaisella ja vihreällä he kirjasivat valansa: Emme ikimaa-ilmassa unhoita toisiamme!

Anling ja Longyang viittaavat alumpana mainittuihin kahteen läänitysherraan. Ruan Ji (210–263) kuului ”bambulehdon seitsemänä viisaana” tunnettuun taolaisten taiteilijoiden joukkoon.

Kertomuksia julkisuuden henkilöistä

Dynastisissa historioissa mainitaan useita keisareita, joilla oli suhteita miesten kanssa. Tyypillisesti he olivat kuitenkin myös naimisissa ja hoitivat velvollisuutensa suvun jatkamista kohtaan. Kuuluisin tällaisista hallitsijoista lienee Han-dynastian keisari Ai (hallitsi 7–1 eaa.). Hänen rakkaudestaan Dong Xian -nimistä nuorukaista kohtaan juontuu toinen homouden tunnettu eufemismi, ”heikkous leikattuja hihoja kohtaan” (*duan xiu zhi pi*, 斷袖之癖). Han-dynastian historiategoksessa *Hanshu* kerrotaan (CTP: Zhuan, Ningxing zhuan 27):

Dong Xian meni vuoteeseen ja nousi vuoteesta aina yhdessä herransa kanssa. Kerran heidän käytyään päivävelolle Dong Xian oli ojentautunut herransa hihan päälle, ja majesteetin halutessa nousta Xian ei ollut vielä herännyt. Majesteetti ei halunnut häiritä Xiania vaan leikkasi poikki hihansa ja nousi vuoteesta. Tällaiseen asti ylti majesteetin huolehtiva rakkaus.

Miehiin meneviä miehiä tunnetaan nimeltä myös taiteilijoista. **Xie Huilian** (397–434) oli kuuluisa paitsi luontorunoistaan, myös epäsovinnaisuudestaan. Hän kehtasi kirjoittaa rakkausrunoja miesystävälleen jopa isänsä kuoleman jälkei-

Heikkous leikattuja hihoja kohtaan (puupiiirros juomapelikortista Ming- tai Qing-kaudelta)

senä suruaikana. Häneen viittasi ”Kevätyön juhla persikankukkarhassa” -nimisessä kirjoitelmasaan Kiinan rakastetuimpiin runoilijoihin kuuluva **Li Bo** (701–762), joka kaikesta päätellen itsekin harrasti poikarakkautta:

Taivas ja maa toivottavat kymmenentuhatta oliota vain vieraikseen, valo ja varjot ovat sadan sukupolven käypäläisiä. Useinko meillä on ilonaiheita, jos kellumme läpi elämän aina unessa? On siis hyvä syy siihen, miksi muinaiset miehet kulkiivat yössä pitäen kynttiläänsä kädessään. (Ja niin on minullakin,) varsinkin kun miehinen nuoruus minua kutsuu tenhovailla näkymillään ja luonto on aukaisemassa kaunokirjansa. Tapamme persikankukkien

tuoksutarhassa ja antaudumme viettimme vietäviksi. Nuorukaiset ovat kauniita, kaikki oikeita Huilianeita, enkä minä joudu häpeään (Huilianin serkun ja mesenaatin) Lingyunin rinnalla paitsi runojen rustaajana. Yöllinen nautiskelumme jatkuu, vaikka meluava uhomme alkaa-kin jo seestyä. Levitämme ruokomattomme kukkien keskelle kuin istuisimme jadeistuimille, lennätämme siivellisiä kuppejamme ja juovumme kuusta.

”Tenhoavat näkymät” on rinnakkaisilmaus keväiselle kukkaloistolle ja viitanee peiteltysti kukkaispoikiin, rattopoikiin. (Alkuteksti ja yllä olevasta hieman poikkeava suomenos on teoksessani *Jadelähde – Valittuja kirjoituksia Kiinan keskiajalta*, 2007.)

Eroottinen kertomakirjallisuus ja sensuurin vastaisku
Puhekielenen kertomakirjallisuus nousi Kiinassa suosioon Ming-dynastian ajalla (1364–1644). Kaksi aikakauden tunnetuimmista teoksista, *Hongloumeng* (”Punaisen huoneen uni”) ja *Jinpingmei* (”Kertomus neitokaisista Jin, Ping ja Mei”) sisältävät ”heterosuhteiden” ja -seksin lisäksi miesten välistä seksiä ja suhteita. Kolmas yhtä tunnettu romaani, *Sanguo yanyi* (”Kolmen kuningaskunnan tarina”), sisältää homoeroottisia tai vähintäänkin homososiaalisia suhteiden kuvauksia.

Jinpingmei-romaanin päähenkilö **Ximen Qing** harrastaa seksiä paitsi lukuisten naisten, myös palveluspoikansa kanssa. Kirjan luvussa 34 (ZHW: Di sanshisi hui)

kerrotaan:

Ximen Qing näki palveluspoikansa juoneen kanelinkuk-kaviiniä. Pojan kasvoilla loisti puna ja valkea: punaisten, huumaavantuoksuisten huulten takaa paljastuivat hampaat kuin riisinjyvät. Miten häneen olisi voinut olla ihastumatta? Ximen Qingin halu heräsi ja hän puristi pojan rintaansa vasten. Heidän huulensa ja kielensä kohtasivat. Palveluspojan suussa maistui kukkaisteeltä ja kanelikakulta ja hänen vartalollaan tuoksui hajuvesi. Ximen Qing nosti pojan kaavun helmaa, veti toisella kädellään alas pojan kirjaillut kangashousut ja hyväili paljasta takapuolta. Hän sanoi pojalle moittivasti: ”Juo vähemmän viiniä tai kasvosi muuttuvat punaisiksi.” Palveluspoika vastasi: ”Kun isukki käsklee, tämä poika-nen tottelee.” Sillä välin kun nuo kaksi yhtyivät toisiinsa sisällä, pihaportille ...

Kymmenien seksikohtaustensa vuoksi *Jinpingmei* tuomittiin pornografiseksi ja kiellettiin Qing-dynastian (1644–1911) alussa. Kungfut-selaisen oppineiston vanhoillinen laita ja valloittajakansa mantšuja edustaneet Qing-keisarit jakoivat saman kaltaiset, jyrkät siveellisyyssäilykset. Myös suhtautuminen homoseksuaalisuuteen muuttui kielteisemmäksi. Jo Tang-kaudella (618–907) miesten välisestä anaali-yhdyntästä oli ryhdytty käyttämään selkeästi halventavaa ilmausta *jijian* (男妓). Ensimmäinen merkki kuvaa miestä (男) naisena (女), ja toinen – kolmesta naisesta muodostuva merkki – kuvaa perverssiyttä. Mantšukeisari **Qianlongin** hallituskaudella 1740 tällainen akti julistettiin laittomaksi.

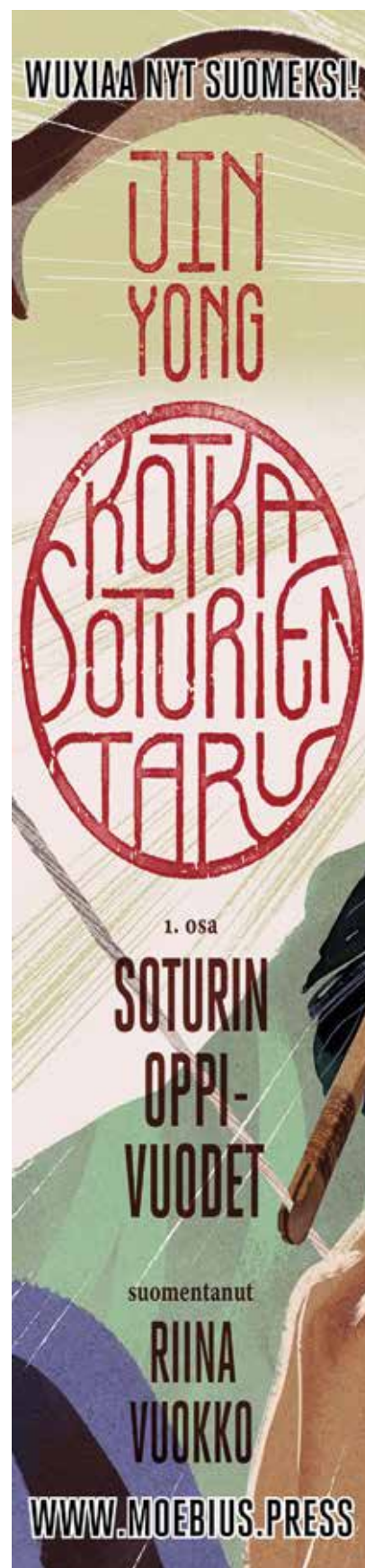
Samalla hallituskaudella sensuroitiin myös kirjallisuutta armottomasti. Kymmenen tuhatta teosta tuhottiin. Esimerkiksi Xie Huilianin runot joutuivat hävitetyiksi. Jäljelle jäänyt kirjallinen aineisto riittää kuitenkin osoittamaan, että rakkaus ja seksi ovat Kiinassa aina olleet yhtä monimuotoisia kuin muual-lakin maailmassa. Homoseksuaalisuuden olemassaolo tunnustettiin ja sitä suvaittiin niin kauan, kun se ei vienyt liiaksi huomiota suvunjatkamiselta ja hallintotehtäviltä. Tämä miesten välisen rakkauden ”säätelämätön tila” päättyi mantšujen valtakaudella. Sitten kiinalaisten, kuten monien muidenkin kansojen ja kulttuurien, näkemyksiä alkoi muokata kristinuskon ja siirtomaavallan mukana levinnyt heteroseksismi.

Jyrki Kallio

Kaikki tämän artikkelin lainausten suomennokset ovat kirjoittajan omia. Sulussa on ymmärtämistä helpottavia suomentajan lisäyksiä. Tekstien alkuteokset on pääosin poimittu tekstietokannoista Chinese Text Project (CTP; ylläpitäjä Donald Sturgeon, <http://ctext.org>) ja Wikisource (ZHW; Wikimedia Foundation, <http://zh.wikisource.org>).

Artikkelin taustakirjallisuutta:

Hinsch, Bret (1992) *Passions of the cut sleeve. The male homosexual tradition in China*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
Miettinen, Jukka O. (toim.) (1993) *Miesten kesken. Miesten välinen rakkaus maailmankirjallisuuden valossa*. Keuruu: Otava.
Stevenson, Mark & Wu Cuncun (käänt. ja toim.) (2013) *Homoeroticism in Imperial China. A Sourcebook*. London: Routledge.
Xiaoming Xiong (1997) *Zhongguo tongxing'ai shi lu. Zengding ben*. Hongkong: Rosa Winkel Press. (Alkuperäinen laitos 1984.)
Zhang Zaizhou (2001) *Aimei de licheng. Zhongguo gudai tongxinglian shi*. Zhengzhou: Zhongzhou guji chubanshe.

中國

MITÄ MESTARI KONG SANOI MIESTEN VÄLISESTÄ RAKKAUDESTA – JA MITÄ EI?

Kiinan perinteisen kulttuurin ytimessä on kungfutselaisuus. Oliko homoseksuaalisuus sen näkökulmasta hyväksyttävää? Vanhat tekstit eivät anna suoraa vastausta tähän kysymykseen. Yhtä tärkeää kuin se, mitä kungfutselaisuuden isä lausui, onkin se, mistä hän ei lausunut mitään.

Keisarikunnan virallisena ideologiana kungfutselaisuus hallitsi parin vuosituhannen ajan kiinalaisen oppineiston elämää. Oliko homoseksuaalisuus sen näkökulmasta hyväksyttävää? Vanhat tekstit eivät anna suoraa vastausta tähän kysymykseen. Tiedetään kuitenkin, että oppineisto suhtautui vihamielisesti hallitsijoiden suosikkimiehiin, liehakoihin, joiden epäiltiin hankivan vaikutusvaltaa epäsoveliaisiin keinoihin, jopa ruumiillisilla avuiltaan. Lisäksi oppineistolle tärkeää oli kuuliaisuus omia vanhempia ja esi-isiä kohtaan. Suvun tuli jatkua, joten perheen perustaminen oli miesten velvollisuus. Tästä syystä voi olettaa, että kungfutselaisuus sisältää vähintäänkin epäluulon homoseksuaalisuutta kohtaan. Toisaalta miesten välisen viehätysvoiman olemassaolo tunnustettiin eikä sitä sinänsä paheksuttu.

Tavallisia kiinalaisia kiinnostivat muutkin opit. Ja vaikka kungfutselaista kuuliaisuutta edellytettiin heiltäkin, yhtä tärkeää kuin se, mitä vanhoissa kirjoituksissa luki, oli se, mitä niissä ei lukenut. Se, mikä ei ollut nimenomaisesti kiellettyä, ymmärrettiin sallituksi. Tämä lieneekin ollut järkevä lähestymistapa, sillä kukapa tietää, mitä kirjoitusten siteeraamat vanhat mestarit todella ajattelivat?

Liehakot ja rietastelu ovat turmioksi

Kungfutselaisuuden isä Mestari **Kong (Kungfute)**, joka eli 500- ja 400-lukujen taitteessa eaa., ja hänen oppilaansa edustivat aate- listoon lukeutumaton ritariluokkaa, joka miehitti kasvavien valtioiden voimistuvat virkakoneistot. Ritariluokan intresseissä oli edistää uralla etenemistä ansioiden eikä syntyperän tai suosituimmuuden perusteella. Niinpä se koki erityisen vaaralliseksi kilpailijoikseen hallitsijoiden suosikkimiehet.

Suosikin asemaan saattoi päästä monella tavalla, ja vanhojen tekstien perusteella ei ollut harvinaista, että suosikkimiehet olivat sukupuoli- tai rakkaussuhteissa hallitsijaansa. Toinen syy paheksua suosikkimiehiä olikin se, että jos hallitsija unohti velvollisuutensa virallisia puolisoita kohtaan, valtiolle ei syntynyt kruununperillisiä. Sama päti toki myös suosikkinaisiin, mutta koska naisilla ei ollut pääsyä virkoihin, he eivät olleet ritariluokan kaunan pääasiallisena kohteena.

Mestari Kongin opetuksista kertovassa pääteoksessa *Keskustelut* on kohtia, jotka on tulkittavissa paheksunnaksi suosikkimiehiä kohtaan. Jakeessa XV.11 Mestari Kong yhdisti lipevyuden ja riettauden: ”Hylkää Zhengin laulemat ja pysy etäällä lipevistä miehistä.

Zhengin laulemat ovat riettaita ja lipevät miehet ovat turmioksi!” Ei ole tiedossa, miksi Mestari Kong piti erityisesti Zhengin laulemia riettaina, mutta kuten edellisessä artikkelissani ”Kukkaispoikia, lipeviä miehiä ja vallattomia veitikoita” kerron, ainakin kolmea niihin kuuluvaa runoa on pitkään arveltu miesten miehille kirjoittamiksi. Onkin mahdollista, että Mestari Kong tarkoitti lipevillä miehillä sellaisia suosikkimiehiä, joilla oli pääsy hallitsijoidensa vuoteisiin.

Jakeessa XIV.19 sanotaan: ”Mestari totesi, että Wein herttua **Ling** ei seuraa Tietä.” Ei tiedetä, mitä Mestari Kong tarkoitti, mutta se saattoi liittyä siihen, että Wein herttua Lingillä oli miesrakastaja. Herttuan ja hänen rakastajansa **Mizi Xian** tarina sisältyy toiseen artikkelini. Toisaalla *Keskusteluissa* (VI.28) Mestari Kongin kerrotaan tavanneen herttuan vaimon **Nanzin**, joka oli tunnettu avioliiton ulkopuolisista suhteistaan. Niinpä Mestari Kong on varmasti ollut perillä myös herttuan suhteesta Mizi Xiaan.

Mizi Xiaan viitataan epäsuorasti myös jakeessa XV.7: ”Mestari sanoi: ’Miten suora olikaan kronikoitsija **Yu**! Kun valtiossa seurattiin Tietä, hän oli kuin nuoli; kun valtiossa ei seurattu Tietä, hän oli kuin nuoli. Millainen herrasmies olikaan **Qu Boyu**! Kun valtiossa seurattiin Tietä, hän astui virkaan. Kun valtiossa ei seurattu Tietä, hän kääri kykynsä rullalle ja kätki ne poveensa.’” Yun kerrotaan kuollessaan katuneen sitä, että ei saanut hallitsijaansa, Wein herttua Lingia, luopumaan Mizi

中國

Mestari Kong ja uimari. Puupiirros Ming-kaudelta.

Xian suosimisesta. Qu Boyu joutui puolestaan neuvonantajana Mizi Xian varjoon.

Mestarin salatut halut?

Toisaalta nykylukija voi *Keskustelujen* perusteella myös päätyä pohtimaan Mestari Kongin omaa seksuaalista suuntautumista. Toki hän meni naimisiin ja sai lapsia, mutta hänen suhteensa joihinkin opetuslapsiin – jotka kaikki olivat miespuolisia – oli hyvin läheinen, jopa intiimi. Yhdessä jakeessa (XI.15) vihjataan erään opetuslapsen viettäneen aikaa Mestarin kanssa tämän makuukamarissa, vaikka sellainen oli ilmeisen sopimatonta (ks. XI.20, VI.14). Jae XI.26 on tässä suhteessa mielikuvitusta kiehtova. Jakeessa Mestari kysyy muutamilta opetuslapsiltaan heidän tulevaisuuden tavoitteistaan. Viimeisenä vastasi Zeng Xi eli Dian.

(Zeng Xi) näppäili vielä muuta-

man kerran lautasitraansa, ja sävelten yhä kaikuessa pani soitin siveen, nousi seisomaan ja vastasi: ”Minun valintani on täysin erilainen kuin muiden kolmen.” Mestari sanoi: ”Mitä huolit! Jokainenhan vain kertoo omat aikeensa.” Zeng Xi sanoi: ”Myöhäiskevällä, kun ylle on juuri vaihdettu kevätasut, me viisi kuusi päähineen saanutta nuorukaista ja kuusi seitsemän poikasta kylpisimme Yijossa, (kuivattelimme) tuulessa Sade-tanssialttarilla; sitten palasimme kotiin runoja hyräillen.” Mestari huokaisi ihastuksesta ja sanoi: ”Minä tekisin, kuten Dian!”

Mestari Kongin vastaus saattoi olla hyväntahtoista vitsailua aiemmin hyvin yleviä ja kunnianhimoisia suunnitelmia esittäneiden opetuslasten kustannuksella. Toisaalta se saattoi kertoa Mestari Kongin

kaipauksesta nuoruuteen tai kukaties jopa piilotetusta homoeroottisesta halusta.

Komeus on komeutta kaikkien silmissä

Kungfutselaisuuden tunnetuin kehittäjä Mestari Kongin jälkeen, 300-luvulla eaa. elänyt Mengzi korosti perheen perustamisen tärkeyttä: ”Kuuliaisuutta vastaan voi rikkoa kolmella tavalla, ja suurin rikkomus jäädä vaille perillisiä.” (Mengzi; CTP: Li Lou shang 26.) Tästä huolimatta Mengzi näyttää pitäneen miesten välistä viehätysvoimaa aivan normaalina ja hyväksyttävänä. Hänen kerrotaan todenneen Zidu-nimisestä miehestä, joka oli yhdessä Zhengin laulelmassa mainittu, kauneudestaan kuuluu nuorukainen: ”Sillä, joka ei tiedä Zidun viettelevyyttä, ei ole silmiä. Siksi sanon, että ... kaikkien silmissä samanlainen komeus on hekumal-

lista.” (*Mengzi*; CTP: Gaozi shang 1.)

Myöskään Mestari Kong ei näytä pitäneen miesten välisiä rakkaussuhteita mitenkään erikoisina. Yhdessä *Zuozhuan*-teokseen kirjatussa katkelmassa (CTP: Aigong shiyi nian 2.1) Mestari Kongilta kysytään neuvoa hautajaisseremonioiden järjestämisestä. Vainajat ovat muuan upseeri ja tämän poikarakastettu. Mestari Kong ei kiinnitä vainajien keskinäiseen suhteeseen mitään huomiota vaan toteaa vain, että poikakin voidaan nuoresta iästään huolimatta haudata kaikin aikuisille miehille kuuluvien menoin, koska hän kuoli taistelussa maansa puolesta: ”**Xu Gongwei** ajoi taisteluun lemmikkiorjapoikansa **Wang Qi** vaunuissaan, ja molemmat kuolivat ja pantiin arkkuihin. Mestari Kong sanoi: ’Sitä, joka pystyy käyttämään hilparia ja

kilpeä esi-isiemme alttarin (eli kotimaan) puolustamiseksi, ei tarvitse haudata ennen aikuisikää kuolleen (vaatimattomin) menoin.’”

Tapauksesta on löydettävissä myös kaikuja paljon myöhemmältä ajalta. **Yuan Mei** (1716–1797) laati kokoelman *Zi bu yu* (”Näistä Mestari Kong ei lausunut mitään”). Teoksen nimi on viittaus *Keskustelujen* jakeeseen VII.21, jonka mukaan Mestari ei koskaan lausunut mitään ”omituisista (ilmiöistä), voimankäytöstä, kapinoinnista ja henkiolelloista.” Kokoelman yhdessä luvussa (ZHW 19.12, Tu’ershen) kerrotaan:

Kerrotaan, että ollessaan (Hanlin-akatemian) virallisten kirjoitusten toimituskunnassa herra **Di Weiren** oli nuori ja kaunispiirteinen. Muuan kärräri, hänkin vielä nuorukainen,

hankkiutui herra Din kartanoon ja tarjoutui kuljettamaan tätä työntökärryissään. Nuorukainen oli hyvin työteliäs ja herra Di otti hänet palvelukseensa. Tarjottua palkkaa kärräri ei ottanut vastaan. Herra Di ihastui nuorukaiseen.

Jonkin ajan päästä kärräri sairastui vakavasti. Mikään hoito ei tehonnut. Kun hän oli heittämisillään henkensä, hän pyysi isäntäänsä luokseen ja sanoi: ”Tämä nöyrä palvelijanne on kuolemaisillaan, enkä voi jättää sanomatta sanottavaani. Palvelijanne kuolemansairauden syy on se, että olen ihastunut isäntäni kauniisiin piirteisiin.” Herra Di nauroi ääneen, taputti nuorukaista olkapäälle ja sanoi: ”Senkin hölmö poika! Miksette aikaisemmin kertonut, että teillä on tuollaista sydämellänne?”

Mies työntökärryjen kyydissä ja kärräri (valokuva Qing-kauden (1644–1912) lopulta).

中國

Herra Di järjesti käärräille juhlat hautajaiset.

Yanzista pupupoikien jumalaan

Edellä lainattu *Zi bu yun* kertoo osoittaa, miten keisarikauden kiinalaiset osasivat lukea klassikoitaan luovasti. Kun kungfutselaisista kirjoituksista ei kerran löytynyt suoraa kieltä miesten välisille suhteille, tartuttiin niihin hajanaisiin viittauksiin, joita löytyi suhteiden hyväksyttävyyden tueksi. Täytyihän sen, mitä Mestari Kong ei erikseen kieltänyt, olla sallittua?

Kungfutselaiset oppineet tunsivat **Yanzin** kirjoitukset, jolta Mestari Kong oli saanut paljon vaikutteita. Kumpikin jakoi saman kaltaiset käsitykset perinnäisten sovinnais-
tapojen tärkeydestä yhteiskunnalle, ja joissakin lähteissä Mestari Kong esitetään vanhemman aikalaisensa Yanzin ihailijaksi. Moni kungfutselaisuuden tulkintojen kanssa tuskailut onkin saattanut ajatella, että ei ollut väärin tukeutua Yanzin sellaisien asioiden suhteen, joista Mestari Kong ei sanonut mitään. Yanzin kerrotaan todenneen ykskantaan, että luontoon ei sovi kieltää (*Yanzi chunqiu*; CTP: Jing-gong yu zhu ...1):

(Qin hallitsija,) herttua **Jing**, kuuluu olleen ulkonäöltään hyvin viettelevä. Eräs töyhdöntekijän apumies tuijotti herttua Jingiä asemansa unohtaen. Herttua sanoi seuralaisilleen: ”Kysykää, miksi tuo syyllistyy julkeuteen tuijottamalla meitä majesteettia.” Töyhdöntekijän apumies vastasi: ”Kuolen jos kerron, kuolen jos en kerro. Ihailin varkein herttuan viettelevyyttä.” Herttua sanoi: ”Siis himoitsi meitä majesteettia, surmatkaa hänet!” Yanzi astui

juuri sillä hetkellä sisään ja meni herttuan luokse sanoen: ”Taisin kuulla herran suuttuneen yhdelle töyhdöntekijän apumiehelle.”

Herttua sanoi: ”Aivan, hän himoitsi meitä majesteettia ja pitää surmattaman.” Yanzi sanoi herttualle: ”Minä Ying olen kuullut, että halujen kieltäminen ei ole Tien mukaista eikä rakkauten halveksinta ole onnekasta. Vaikka mies tuli himoinneeksi herraa, ei ole lain mukaista surmata häntä.” Herttua sanoi: ”Jaa, vai niin. Sitten hän tulkoon kylpyyn ja antautukoon meidän majesteetin syleilyyn takaapäin.”

”Tie” on alkutekstissä *dao* (道), joka tunnetaan taolaisuuden peruskäsitteenä. Yanzi käyttääkin sanaa taolaiseen tapaan viittamassa luonnonmukaisuuteen. Myös tästä kirjoituksesta on myöhäisiä kaikuja kokoelmassa *Zi bu yu* (ZHW 19.12, Tu’ershen). Fujianin maakunnassa muistiinmerkityssä tarinassa kerrotaan:

(Qing-) dynastian alussa muuan nuorena virkamiestutkinnon läpäissyt sensori lähti tarkastusmatkalle Fujianiin. Siellä **Hu Tianbao** -niminen mies ihastui hänen komeisiin piirteisiinsä eikä voinut olla vilkuilematta häneen aina kun hän nousi kantotuoliin tai johti oikeudenistuntoa. Sensori piti Hun käytöstä epäilyttävänä mutta ei millään keksinyt sille selitystä eivätkä hänen alaisensa tohtineet sitä hänelle kertoa. Jonkin ajan kuluttua sensori lähti toiselle paikkakunnalle ja Hu seurasi häntä. (Matkan varrella) Hu piiloutui käymälään päästäkseen näkemään salaa sensorin takapuolen. Sensori oli entistä epäileväisempi ja kutsui

Hun kuulusteltavaksi. Hu ei aluksi puhunut mitään, mutta kun hänet pantiin kahleisiin, hän sanoi: ”Totuus on se, että nähtyäni ylhäisyyden komeat piirteet en ole voinut saada niitä mielestäni. Ymmärrän hyvin (kurkottaneeni liian korkealle:) Miten tavalliset linnut voisivatkaan kerääntyä taivaalliseen kanelipuuhun? Mutta sieluni liiti (korkeuksiin kumminkin) niin, että tahtomattani tulin tehneeksi sopimattomuuksia.” Sensori raivostui ja hakkasi Hun kuoliaaksi pystyyn kuivuneen puun alla.

Kuukauden kuluttua Hu ilmestyi unessa erälle kyläläiselle ja sanoi: ”Loukkasin ylimystä sopimattomilla ajatuksilla ja ansaitsin kuoleman. Mutta siinäähän oli kysymys vain hitusesta ihastumista ja hetken hulluudesta, kokonaan eri asiasta kuin tavallisten (rikollisten) toisille ihmisille tuottamasta vahingosta. Manalan virkamiehet nauroivat minulle ja tekivät minusta pilkkaa, mutta kukaan ei ollut minulle vihainen. Nyt Manalan jumala nimitti minut pupupoikien jumalaksi huolehtimaan erityisesti miehiin mieltyneiden miesten asioista. Minulle sopii nyt pystyttää temppeli ja polttaa siellä suitsukkeita sekä kynttilöitä.”

Fujianin kansanperinteeseen kuuluu, että mies voi ottaa (nuoremman rakastajansa) vala-
veljekseen. Kun (sellaiset miehet) kuulivat kyläisen unessa saamasta ilmoituksesta, he ryhtyivät kilvan keräämään rahoja temppelin pystyttämiseksi. (Temppelissä kävijöiden rukouksiin) vastattiin halutusti ja nopeasti. Niinpä kaikki salaisia kohtaamisia ja salasuhteita harjoittaneet sekä

中國

Kuva: Yangtai Jiuxian

Pupupoikien jumalan alttari

saavuttamattomassa (rakkaudessa) riutuneet menivät sinne rukoilemaan (todellista ja pysyvää rakkaussuhdetta).

(Yuan Mein ystävä) **Cheng Yumen** huomautti: ”Tuo sensori ei (nähtävästi) ollut lukenut *Yanzi chungqun* (tarinaa, jossa Yanzi) kehotti olemaan tappamatta työhdöntekijän apumiestä, koskapa tuli toimineeksi aivan liian kovaotteisesti.”

Pystyyn kuivunut puu viittaa toiveikkuutta ilmentävään sanontaan ”kevät koittaa kuolleelekin

puulle”. Pupupoika (*tu’er*, 兔兒) viittaa siihen, että myöhemmällä keisarikaudella homomiehiä nimitettiin jäniksiksi. Fujianin valveljeys-suhteita saatettiin aikoinaan jopa ylistää: toteutuihan niissä kungfutselaisuuden edellyttämä kuuliaisuus vanhempaa sukupolvea kohtaan nuoremman rakastajan palvellessa vanhempaa ”veljeään”. Suhteiden piti tosin olla väliaikaisia ja miesten odotettiin aikanaan perustavan omat perheensä.

Fujianialaisesta temppelistä on säilynyt silminnäkiäkuvaus 1800-luvun lopulta. Silloin Shi Hongbao

kirjoitti:

Hu Tianbaon ... (temppelin) patsaassa on kaksi miestä, toinen vähän ahavoitunut (vanhempi mies) ja toinen kuultavahipiäinen nuorukainen, istumassa sylkkäin. Ne, jotka mielivät kauniita poikia, ottavat (temppelistä) suitsukkeen tuhkaa ja sirottelevat sitä mielihalunsa kohteen päälle, niin asiat järjestyvät. Asioiden järjestyttyä patsaan suu sivellään siansisälmysrasvalla ja sokerilla. Näitä temppeleitä on tapana kutsua ”pikku virkamiehen temppeleiksi”.

Pupupoikien jumalaan (tai Jänisjumaluuteen) liittyvät kertomukset osoittavat, että sanoivatpa kungfutselaiset klassikot mitä tahansa, vähintään yhtä tärkeää oli, mitä niissä ei sanottu. Kuten tämän lehden artikkelit kertovat, rakkaus- ja sukupuolisuhteet samaa sukupuolta olevien ihmisten välillä ovat olleet yhtä yleisiä Kiinassa kuin muuallakin maailmassa. Niinpä niille on luovasti rakennettu tilaa jopa kungfutselaisuuden sisällä. Ajatuksena näyttää olleen: poikia saa rakastaa, kunhan perheen perustaa.

Jyrki Kallio

Kaikki tämän artikkelin lainausten suomennotukset ovat kirjoittajan omia. Suluissa on ymmärtämistä helpottavia suomentajan lisäyksiä. Tekstien alkuteokset on pääosin poimittu tekstietokannoista Chinese Text Project (CTP; ylläpitäjä Donald Sturgeon, <http://ctext.org>) ja Wikisource (ZHW; Wikimedia Foundation, <http://zh.wikisource.org>). *Keskusteluiden* lainaukset on poimittu kirjoittajan teoksesta *Mestari Kongin keskustelut – Kungfutselaisuuden ydinolemus* (Gaudemus 2014). Shi Hongbaon kuvaus on julkaistu Wang Zhenzhongin Fujianin valaveljeysperinnettä käsittelevässä artikkelissa, *Hanxue yanjiu* (2000)18:1, 163–185.

中國

JÄNISJUMALUUTTA JÄLJITTÄMÄSSÄ TAIWANISSA

ANTROPOLOGI TUTKIMASSA KIRJALLISTA PERINNETTÄ JA HOMOSEKSUAALISUUTTA NYKYPÄIVÄN TAIPEISSA

Kesäkuun helteisenä iltapäivänä suuri joukko yleisöä oli kokoontunut kuuntelemaan Jyrki Kallion luentoa *'Yhdenlaisissa äänissä ei ole mitään kuultavaa'* – *Miesten välinen rakkaus Kiinan klassisessa kirjallisuudessa ja filosofiassa* Helsingin Yliopiston Metsätalolle. Laajan luennon jälkeen yleisöstä kuului kysymys ”Miksi tällaisesta on tarpeen puhua, koska eikös se ole niin, että homoseksuaalisuus Jänisjumaluuden alttari Maineikkuuden salissa (*Weimingtang*) Taipeiissa.

on nykytiedon mukaan puhtaasti biologista?” Valitettavasti luennoitsijan vastaus meni itseltäni tässä vaiheessa täysin ohi, sillä olin kuin puulla päähän lyöty – onko ihmiselämä pelkistettävissä pelkäksi biologiseksi ilmiöksi?

Tässä kirjoituksessa pyrin lyhyesti tarkastelemaan homoseksuaalisuuden tutkimusta antropologiassa, keskittyen tulevaan kenttätutkimukseeni Taipeiissa, jonne olen suunn-

taamassa syksyllä 2018.

Homoseksuaalisuus ja antropologia

Antropologia pyrkii tarkastelemaan ihmisiä ja ihmisyyttä kokonaisuutena. Tämän kaltaisia keskeisiä teesejä olen kuunnellut viimeisen kahdeksan yliopistovuoteni aikana. Tähän myös liittyy keskeisesti kulttuurin tarkastelu, jonka avulla antropologit pyrkivät ymmärtämään ihmisten eroavaisuuksia. Tämä ei tietenkään tarkoita, että antropologit hylkäisivät täysin biologisen maailman. Nykyantropologiassa onkin noussut joidenkin teoreetikkojen ja tutkijoiden myötä varsin keskeiseksi näiden kahden ristiriitaisuudet ja vuorovaikutukset: kuinka eletty elämä vaikuttaa meidän biologiaamme ja kuinka muokkaamme ympäristöämme ja itseämme. Onhan maalaisjärjelläkin ajateltuna selvää, kuinka se, mitä suuhunsa panee tai minkälaisessa ympäristössä elää, vaikuttaa itseensä. Näihin asioihin ei vaikuta pelkästään ympäristö itse, vaan laajemmat kulttuuriset piirteet: käsitykset siitä, miten asiat pitäisi tehdä, kuinka ne on normaalisti tai perinteisesti tehty ja miten ne voitaisiin tehdä. Nämä käsitykset myös liittyvät siihen, minkälaisia ihmiset ovat yleensä ja kuinka ihmiset hahmottavat omaa minuuttaan ja suhdetta toisiinsa.

Omaksi pro gradu -aiheekseni päädyin valitsemaan homoseksuaalisuuden kiinalaisessa kulttuurissa löydettyäni sattumalta wikipedia-artikkelin Jänisjumaluudesta (*Tu'er Shen*, 兔兒神). Erityisesti huomioni kiinnittyi siihen, kuinka Jänisjumaluudelle oli perustettu temppeli, Maineikkuuden sali (*Weimingtang*, 威名堂), Taipeihin vuonna 2007. Tämän pohjalta lähdin tarkastelemaan temppeliä ja homoseksuaa-

Kuva: Weimingtang

中國

lisuuden antropologiaa syvemmin tutkimussuunnitelmassani syksyllä 2017.

Vaikka homoseksuaalisuus on ollut osittain ”kielletty” aihe antropologiassa, on esimerkiksi kuuluisa suomalainen antropologi **Edward Westermarck** kirjoittanut seksuaalisuuden monimuotoisuudesta maailmassa jo vuonna 1906. **Kath Weston** julkaisi urauurtavan katsausartikkelin homoseksuaalisuuden antropologiasta vuonna 1993, jossa hän kirjoittaa tärkeänä tutkimuskohteen muodostumiselle olleen ymmärrys siitä, kuinka ”kulttuuriset kontekstit muokkaavat homoseksuaalisen käytöksen muotoja, tulkintoja ja tilaisuuksia. Jotkut myös argumentoivat homoseksuaalisuuden ja seksuaalivietin olevan vain sosiaalisia keksintöjä ilman tarkkoja vastakkappaleita anglo-eurooppalaisissa yhteiskunnissa.” Muutamaa vuotta

myöhemmin julkaistiin **Dennis Altmanin** artikkeli, jossa käsitellään amerikkalaisiin käsityksiin pohjautuvien identiteettien leviämisestä maailmalle. Antropologiassa onkin pohdittu paljon sitä, kuinka paikalliset käsitykset seksuaalisuudesta ja sukupuolesta muokkautuvat yhteiskunnan osana ja kuinka erilaisia käsitykset ”homoseksuaalisuudesta” voivat olla.

Homous Taiwanissa

Kuten Jyrki Kallion artikkelit tässä numerossa osoittavat, on homoseksuaalisuudesta kirjoitettu kiinalaisessa keisarillisen ajan kirjallisuudessa ja filosofiassa reippaasti (ks. myös Stevenson & Wu 2013; Wu 2004). Vaikka vanhimpiin ilmaisuihin, kuten ”eteläiseen tyyliin” (*nan feng*, 南風) ja ”heikkouteen leikattuja hihoja kohtaan” (*duan xiu zhi pi*, 斷袖之癖) viitataan myös nyky-

päivän kiinalaisesta homoudesta kirjoitettaessa, ovat tutkimuksissa kuitenkin keskiössä käsitteet *tongxinglian* (同性戀) ja *tongxing'ai* (同性愛) sekä *tongzhi* (同志).

Termit *tongxinglian* ja *tongxing'ai* ovat suora käännös länsimaalaisesta termistä ”homoseksuaalisuus”, joka on usein yhdistetty 1900-luvun alussa tapahtuneeseen modernisaatioon Kiinassa. Tuolloin länsimaista lääketieteellistä kirjallisuutta käytettiin määrittelemään homoseksuaalisuutta psykologisena ilmiönä. Kirjallisuus ja median vaikutus 1900-luvun loppupuolella olivat keskeisessä asemassa homoseksuaalisuuden muokkautumisessa identiteetiksi. Taiwanista puhuttaessa nostetaan usein esille vuonna 1983 julkaistu **Pai Hsien-yungin** kirja *Niezi* (鐮子), jossa ei enää puhuttu ’homoseksuaalisuudesta’ vaan ’homoista’.

Weimingtangin eli Maineikkuuden salin perustaja Lü Weiming.

Kuva: Weimingtang

中國

Kirjallisten ja kulttuuristen virtausten vaikutus näkyy myös siinä, kuinka nykyään homoseksuaalisuuteen viitataan yleisesti termillä *tongzhi* (同志), *saman tahtoinen, toveri*. Termin juuret juontuvat Hongkongiin, josta sen käyttö levisi ensimmäisen Hongkongin HLB (homo, lesbo, bi, transsukupuolinen) -elokuvien festivaalin kiinankielisestä käännöksestä.

Sotatilalain päätyttyä vuonna 1987 erilaiset ryhmät olivat vapaita edistämään yhteiskunnalliseen monimuotoisuuteen liittyviä liikkeitä, joihin kulminoituu esimerkiksi Taiwanilla keskusteltu tasa-arvoinen avioliittolaki. Tätä keskustelua ei tietenkään ole käyty ilman kritiikkiä, ja esimerkiksi kristilliset ryhmät ovat vedonneet perhe-arvoihin vastustaessaan tasa-arvoista avioliittoa. Vastuksesta puhuttaessa on myös nostettu esille kungfutselaisuudesta johtuva perhekeskeisyys ja kuinka epäkiinalaista tai länsimaista vaikutusta homoseksuaalisuus on, mutta kuten keisarillisen ajan kirjoitukset osoittavat, tämä ei pidä täysin paikkaansa.

Tätä yhtymäkohtaa perinteen (tässä tapauksessa kirjallisen perinteen) ja nykypäiväisten käsitysten välillä olen lähdössä tarkastelemaan. Tarkemmaksi kenttätöpaikakseni valitsin Jänisjumaluuden temppelin, Weimingtangin, joka markkinoi itseään juuri HLB-ihmisten omana temppelinä. Temppele on esimerkiksi julkaissut Facebook-sivuillaan pienen tekstin, jolla selitetään homoseksuaalisuuden luonnollisuutta taolaisen *yin* ja *yang* -ajattelun pohjalta. Temppelele perustaja, **Lü Weiming** on kertonut, että tempelele tehtävä on antaa HLB-ihmisille mahdollisuus etsiä uskonnollista lohtua sekä Jänisjumaluuden siunauksien myötä antaa

kaikille armoa ja rakkautta. Konflikti kristillisen uskon kanssa on näkynyt myös tempelele elämässä: tempelele altarilla on yritetty suorittaa henkien poismanausta kristillisen papin toimesta.

Temppele tarjoaa palveluita, jotka liittyvät keskeisesti Jänisjumaluuden tarjoamiin *suojeluksiin* ja *siunauksiin*, jotka antavat onnea niin ihmissuhteissa kuin elämässä yleensäkin. Temppelellä on mahdollista ostaa perinteisten suitsukkeiden ja uhripaperin lisäksi erilaisia hilloja ja saippuuta, jotka jumaluuden siunaamina auttavat palvojaa kotona käytön jälkeen.

On kiinnostavaa nähdä, mihin temppele sijoittuu ”uskonnollisilla markkinoilla”, kuten Taiwanin uskonnollista tilannetta on kuvattu sotatilan päätyttyä 1987 jälkeen. Sotatilan päätyttyä erilaisten uskonnollisten seurojen määrä lisääntyi valtavasti Taiwanissa ja uskonnollista elämää on kuvattu laajentumisena pois paikallisten yhteisöjen tempeleistä koko saaren kattaviksi uskonnollisiksi markkinoiksi, joissa tempelele ja muut uskonnolliset seurukset kilpailevat seuraajista.

Jänisjumaluuden tempelele uskonnollinen tausta

Jänisjumaluuden tempelele ei tee kiinnostavaksi vain sen nykypäiväinen asema vaan myös tempelele uskonnollishistorialliset piirteet. Esimerkiksi Jänisjumaluuden historiaa tarkasteltaessa on kiinnostavaa nähdä jonkinlaista perinteen uudelleenluomista, tai peräti keksimistä. Vaikuttaisi nimittäin siltä, että temppele luo jonkin verran uutta perinnettä, tietenkin historiallisia vaikutteita käyttäen. Tämä ei tietenkään ole poikkeavaa, kun ajatellaan kiinalaista kansanuskoa yleisesti, sillä monet nykypäivänä hyväksytyistä jumaluuksista alkoi-

vat tarinoina ihmisistä, jotka kuolemansa jälkeen saavuttivat suosiota ja palvontaa.

Historioitsija **Michael Szonyin** kirjoittama artikkeli (1998) kertoo Fujianin provinssissa sijainneesta **Hu Tianbaon** kultin tempelele, jonka paikalliset virkamiehet pyrkivät hävittämään ’riettauden’ takia. Tämä riettaus liittyi tempelele yhteyteen homoseksuaalisuuden kanssa, sillä tempelellä oli mahdollista rukoilla naimaonnea. Käyttäen erilaisia keisarillisia raportteja ja muita julkaisuja lähteenään, Szonyi toteaa, että kiinalaisen kirjailijan **Yuan Mein** tarinassa Jänisjumaluudesta on jonkin verran totuutta (suomenkielinen käännös tarinasta Jyrki Kallion artikkelissa ”Mitä Mestari Kong sanoi miesten välisestä rakkaudesta – ja mitä ei?”). Hän myös hyväksyy tempelele olemassaolon, mutta huomauttaa, etteivät kaikki muut historioitsijat ole olleet samaa mieltä.

Myös Weimingtang käyttää Yuan Mein tarinaa pohjana Jänisjumaluudelle, johon myös usein viitataan tarinassa esiintyvällä jumaluuden alkuperäisellä nimellä Hu Tianbao. Tämä kertoo kirjallisen alkuperän keskeisyydestä tempelele toiminnalle. Jänisjumaluutta ei tämän hetkisten tietojeni mukaan ole palvottu sitten Qing-dynastian, vaikkakin kulttiin viittaavia patsaita on löydetty Fujianin maakunnasta ja alueilta, joilla on paljon Fujianista muuttaneita ihmisiä, kuten Taiwanista.

Toinen kiinnostava piirre on, että tempelellä on Jänisjumaluuden lisäksi toinenkin pääjumala, *San shan jiu hou* (三山九侯) eli ”kolme vuotta yhdeksän markiisia”. Tämä liittyy keskeisesti Taiwanin uusiin uskontoihin, sillä se on keskeinen Todellisen buddhan koulussa (*Zhen fu zong*, 真佛宗) Se on

Kuva: Weimingtang

Jänisjumaluudelle hyviä uhrilahjoja temppelin mukaan ovat makeiset ja kosmetiikka, jotka kotiin vietyinä ja käytettynä tuovat onnea esimerkiksi ihmissuhteissa.

vuonna 1973 perustettu uususkonnollinen liike,sekoittaa vajrayana-buddhalaisuutta ja taolaisuutta. Liike on saanut seuraajia ympäri maailman ja siltä löytyy temppeleitä esimerkiksi Amerikasta. Tämä on mahdollisesti myös johtanut liikkeen kieltämiseen Manner-Kiinassa vuonna 1995. Hongkongilainen uskontotieteilijä **Tam Wai Lun** on kirjoittanut koulusta englanninkielisiä artikkeleita, joiden pohjalta olen saanut selville *San shan jiu hou* -jumaluuden pikemminkin edustavan trikayaa, eli buddhan kolmea kehoa, viittä buddhaa ja neljää boddhisatvaa. Todellisen buddhan kouluun liittyy myös keskeisesti taolaisuuden *kolme puhdasta*, jotka ovat myös Weimingtangin jumaluuksia.

Temppeli on uskonnollishistoriallisesti tarkasteltuna hyvin

mielenkiintoisessa asemassa, sillä siinä yhdistyy monia eri piirteitä niin kiinalaisesta kansanuskosta, kuin myös suuremmista kiinalaisista uskonnoista, kuten taolaisuudesta ja buddhalaisuudesta.

Temppeliä tutkittaessa yhdistyy monta kiinnostavaa näkökulmaa. Ensimmäinen näkökulma on perinteisen kiinalaisen kansanuskon rituaalit ja taikuuteen liittyvät toimitukset, uudet uskonnot ja uskonnollisten markkinoiden toiminta ja erityisesti se, minkälaisia merkityksiä näillä on temppeleissä käyvien ihmisten elämässä ja kuinka he ymmärtävät jumaluuden parin sadan vuoden takaa. Laajemmin yhteiskunnallisessa kontekstissa voidaan tarkastella, onko temppeliin liittyvällä perinteellä tai yleisemmin kirjallisuudessa esiintyvällä perinteellä minkään-

laisia merkityksiä Taipeissa vai onko taiteilaisen homon elämä samanlaista kuin Lontoossa tai Helsingissä. Voidaan myös kysyä, tarvitaanko Jänisjumaluutta avuksi tasa-arvoisen avioliittolain saavuttamiseksi nyt kun viime vuotisen perustuslakioikeuden päätöksen jälkeenkin paikallisten oikeuseliemien uudistukset yhä takkuavat.

Tällä lyhyellä katsauksella tulevaan tutkimuskohteeseeni olen toivottavasti onnistunut osoittamaan, Westonia mukaillen, että homoseksuaalisuudesta, kuten ihmisistä yleensäkin, puhuttaessa on hyvä muistaa kuinka ”kulttuuriset kontekstit muokkaavat käytöksen muotoja, tulkintoja ja tilaisuuksia.”

Sami Huttunen

中國

Artikkelin taustakirjallisuutta:

- Altman, Dennis. 1996. *Rupture or Continuity? The Internationalization of Gay Identities*. Social Text 14 (3): 77.
- Cheng, Yen-hsin Alice, Fen-Chieh Felice Wu, and Amy Adamczyk. 2016. *Changing Attitudes Toward Homosexuality in Taiwan, 1995–2012*. Chinese Sociological Review 48 (4): 317–45.
- Damm, Jens. 2005. *Same Sex Desire and Society in Taiwan, 1970–1987*. China Quarterly 2005: 67–81.
- Gold, Michael. 2015. *Taiwan's gays pray for soul mates at 'Rabbit' temple*. Reuters 15 January 2015.
- Huang, Hans Tao-Ming. 2011. *Queer Politics and Sexual Modernity in Taiwan*. Queer Asia. Hong Kong: London: Hong Kong University Press
- Irons, Edward. 2018. *The List: The Evolution of China's List of Illegal and Evil Cults*. The Journal of CESNUR, February, 33–57.
- Lu, Yunfeng, Byron Johnson, and Rodney Stark. 2008. *Deregulation and The Religious Market in Taiwan: A Research Note*. The Sociological Quarterly 49 (1): 139–53.
- Palmer, David A. 2011. *Gift and Market in the Chinese Religious Economy*. Religion 41 (4): 569–94.
- Stevens, Keith. 2002. *The Wrestling Princes*. Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society 42: 431–434.
- Stevenson, Mark, and Cuncun Wu, eds. 2013. *Homoeroticism in Imperial China: A Sourcebook*. Abingdon, Oxon; New York: Routledge.
- Szonyi, Michael. 1998. *The Cult of Hu Tianbao and the Eighteenth-Century Discourse of Homosexuality*. Late Imperial China 19 (1): 1–25.
- Tam, Wai Lun. 2001. *Integration of the Magical and Cultivational Discourses: A Study on a New Religious Movement Called the True Buddha School*. Monumenta Serica 4: 141–69.
- Westermarck, E. 1906. *Homosexual love*. The Origin and Development of the Moral Ideas, pp.456–89. London: MacMillan.
- Weston, Kath. 1993. *Lesbian/Gay Studies in the House of Anthropology*. Annual Review of Anthropology 22 (1): 339–67.
- Wu, Cuncun. 2004. *Homoerotic Sensibilities in Late Imperial China*. RoutledgeCurzon/Asian Studies Association of Australia East Asia Series. London; New York: Routledge.
- Yang, Fenggang. 2006. *The Red, Black, and Gray Markets of Religion in China*. The Sociological Quarterly 47 (1): 93–122.
- Yang, Fenggang. 2011. *Market Economy and the Revival of Religions*. Chinese Religious Life. Oxford University Press.
- Yang, William. 2018. *Taiwan's LGBTQ Still Struggling for Equal Marriage Rights*. Deutsche Welle. 26 June 2018.

TAIWANIN TIE KOHTI SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIENT AVIOLIITTOA

Taiwanin perustuslakituomioistuimien linjasi alkukesästä 2017, että samaa sukupuolta olevien avioliitto on laillistettava. Itse päätöksestä uutisoitiin näyttävästi maailmalla, mutta sitä oli edeltänyt pitkä kampanjointi. Taiwanista on toivottu liberaalia suunnan- näyttäjää kiinalaisessa kulttuuripiirissä, mutta linjauksen edellyttämät lakimuutokset ovat yhä tekemättä, ja konservatiiviset tahot pyrkivät jarruttamaan prosessia.

Kampanjoinnin alkusysäys syksyllä 2016

Seksuaalivähemmistöjen oikeuksista puhuttaessa päättäjien huomion kiinnittämiseen on usein vaadittu pitkäjänteisen kampanjoinnin lisäksi korkean profiilin yksittäistapauksia. Myös Taiwanissa viimeisin suuri kampanja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien puolesta kytkeytyy julkisuutta saaneeseen tosielämän tragediaan.

Lokakuussa 2016 pitkään Taiwanissa asunut opettaja ja taiteilija Jacques Picoux teki itsemurhan hyppäämällä kymmennessä kerroksessa sijainneesta asunnostaan. Tapauksen taustatekijät herättivät suurta huomiota Taiwanin seksuaalivähemmistöjen keskuudessa. Picoux'n pitkäaikainen miesystävä Tseng Ching-chao oli kuollut syöpään vuotta aiemmin. Pari oli elänyt yhdessä yli kolme vuosikymmentä, mutta

koska samaa sukupuolta olevilla ei ollut avioliitto-oikeutta, suhde ei ollut virallinen eikä Picoux saanut osallistua Tsengin hoitoa koskeviin päätöksiin tai pitää parin yhteistä asuntoa. Päätösvalta ja omaisuus siirtyivät Tsengin sukulaisille. Ystävien mukaan Picoux oli tämän jälkeen vaipunut masennukseen ja epätoivoon, minkä arvellaan olleen itsemurhan taustalla.

Tapaus sähköisti keskustelun samaa sukupuolta olevien avioliiton laillistamisesta. Asia oli jo ollut esillä pitkin 2000-lukua, ja kesällä 2016 joukko kansanedustajia oli ilmoittanut tekevänsä sukupuolineutraalin avioliiton laillistamiseen pyrkivän lakiehdotuksen vuoden loppuun mennessä. Nyt keskusteluun tuli kiireen tuntua – Picoux'n tapaus

中國

Samaa sukupuolta oleville vaadittiin sankoin joukoin avioliitto-oikeutta Taipeiin keskustassa joulukuussa 2016.

osoitti, että kyse ei ollut pelkästä symboliikasta vaan tosielämään vaikuttavista käytännön oikeuksista.

25. lokakuuta, vain muutamaa päivää ennen Taiwanin vuotuista seksuaalivähemmistöjen Pride-tapahtumaa, kansanedustajat ilmoittivat jättäneensä lakiehdotukset lakiasäättävän neuvoston (*Lifayuanin*; Taiwanin parlamentin) käsiteltäväksi. Asialla oli edustajia hallitsevasta Demokraattisesta edistyspuolueesta (DPP) ja nuorten suosimasta Uusi voima (NPP) -puolueesta, sekä yksi edustaja perinteisesti konservatiivisesta Kuomintang-puolueesta (KMT).

Ehdotuksia lain muuttamiseksi oli ollut aiemminkin, mutta ne eivät olleet edenneet. Nyt tilanne oli kuitenkin otollinen. Liberaaliksi mielletty DPP oli voittanut tammi-kuussa 2016 sekä presidentin- että parlamenttivaalit, ja parlamenttiin

oli noussut myös aktivistitaustalta perustettu NPP. Presidentti Tsai Ing-wen oli antanut tukensa samaa sukupuolta olevien avioliitolle. Vuosina 2015–16 valtaosa Taiwanin kaupungeista ja maakunnista oli antanut samaa sukupuolta oleville oikeuden rekisteröidä parisuhteensa, vaikkakin rekisteröinnin tuomat oikeudet olivat hyvin rajalliset. Hallinnollinen ilmapiiri oli täten selvästi aiempaa liberaalimpi, mikä heijasteli kansan kasvavaa tukea lain muuttamiselle – esimerkiksi Taiwanin oikeusministeriön marraskuussa 2015 teettämässä verkkokyselyssä 71 % vastaajista kannatti sukupuolineutraalia avioliittoa.

Kannattajat ja vastustajat kohtaavat barrikadeilla

Yhteiskunta ei suinkaan seisoinut yksissä tuumin lakimuutoksen takana. Perinteisen avioliiton

kannattajat protestoivat parlamentin edustalla, kun lakiehdotukset julkistettiin. Mielenosoittajat kuuluivat perinteisiä perhearvoja tukevaan uskonnolliseen allianssiin, jonka mukaan vuosituhantista avioliittoinstituutiota tulisi varjella. Taiwanissa homoseksuaalien avioliitto-oikeuden vastustus kumpuaakin usein uskonnollisten, etenkin kristillisten ryhmien keskuudesta.

Avioliittokysymys nousi nyt uudella tavalla esille yhteiskunnassa, mikä näkyi lokakuun Pride-tapahtumassa: avioliitto-oikeuden vaatiminen oli yksi kantavista teemoista, kun 80 000 ihmistä marssi Taipeiin keskustassa. Tapahtuman yhteydessä presidentti Tsai mainitsi jälleen tukensa seksuaalivähemmistöille, mutta selkein tuki tuli liberaaleilta pienpuolueilta, joiden edustajia oli paikalla runsain joukoin.

Marraskuussa DPP:n ja KMT:n edustajien lakiehdotukset läpäisivät

中國

ensimmäisen käsittelyn parlamentissa ja etenivät komiteakäsittelyyn. Vastustajat osoittivat jälleen mieltään parlamentin ulkopuolella, ja syksyn edetessä vastamielensoitukset alkoivat kasvaa. Kun parlamentti käsitteli lakiehdotuksia 17. marraskuuta, yli 10 000 perinteisen avioliiton kannattajaa kokoontui Taipeiin keskustaan. Mielenosoituksen järjesti konservatiivisia arvoja puolustava Uuden sukupolven onnellisuuden allianssi, jonka puhemiehen **David Tsengin** mukaan aasialaisessa kulttuurissa vanhempien kunnioituksella ja isän ja äidin roolilla on paljon suurempi merkitys kuin lännessä. Kristillisyyden lisäksi homoseksuaalisuuden vastustuksen taustalla vaikuttaakin vahvasti kungfutselainen arvomaailma.

Loppusyksyä kohden avioliitotokysymys leimasi vahvasti yhteiskunnallista keskustelua ja näkyi katukuvassa. Kampanjointi oli näkyvintä perinteisesti liberaaleissa suurkaupungeissa, ja sateenkaariliput liehuivat etenkin nuorten käsissä ja yliopistokampuksilla. Ilmassa oli kasvavan kansanliikkeen tuntua – konservatiivien noustua vastustamaan lakimuutosta kannattajat ymmärsivät, että onnistuakseen heidän pitäisi näyttää päättäjille liikkeensä laajuus.

Syksy huipentui joulukuussa molempien tahojen suurmielensoituksiin, joilla mittautettiin osapuolten voimasuhteet. 3. joulukuuta perinteisen avioliiton kannattajat kokoontuivat sankoin joukoin Taipeiin presidentinpalatsin edustalle, missä Taiwanin suurimmat mielenosoitukset on perinteisesti järjestetty. Järjestäjien mukaan osallistujia oli 80 000. Kansanedustajista lavalle nousi kuitenkin vain KMT:n **Sufin Siluko**.

10. joulukuuta, kansainvä-

lisenä ihmisoikeuksien päivänä, lakimuutoksen kannattajat järjestivät oman tapahtumansa samassa paikassa. Järjestäjien arvion mukaan osanottajia oli yli 200 000, joskin poliisin arviot olivat huomattavasti pienempiä. Lainsäätäjien tuki oli selvästi näkyvämpää kuin vastapuolen tapahtumassa: puheita ja tuenosoituksia kuultiin kaikilta parlamenttipuolueilta.

Lakiehdotusten komiteakäsittely saatiin valmiiksi 26. joulukuuta, ja ne etenivät seuraavaan vaiheeseen. Tämän jälkeen niiden pitäisi vielä läpäistä toinen ja kolmas käsittely parlamentissa ennen kuin ne voitaisiin säätää laiksi. Äänekkääksi paljastuneesta vastarinnasta huolimatta vuosi päättyi aktivistien osalta varovaiseen optimismiin.

Merkittävä voitto ja vastarinnan uusi aalto

Lakiehdotukset eivät kuitenkaan edenneet parlamentissa alkuvuonna 2017, ja niiden pelättiin jämähtävän kansanedustajien jarrutteluun ärhäkäksi yltäneen vastarinnan takia. Huomio kiinnittyi kuitenkin

Taiwanin seksuaalivähemmistöjen oikeuksia tuetaan näkyvästi erilaisilla tarroilla, merkeillä ja asusteilla.

Kuva: Ari-Joonas Pitkanen

中國

kin toiseen prosessiin, joka oli ollut käynnissä jo pidemmän aikaa.

Taipeiin kaupunginhallitus oli kesällä 2015 pyytänyt Taiwanin perustuslakituomioistuinta ottamaan kantaa siihen, rikkoiko Taiwanin nykyinen siviililainsäädäntö perustuslain tasa-arvopykälää määritellessään avioliiton miehen ja naisen väliseksi. Pyyntö oli seurausta siitä, että samaa sukupuolta olevat parit, joiden avioliittihakemukset oli hylätty, olivat haastaneet hallituksen oikeuteen.

Pyyntöä käsittelevä päivä osui maaliskuulle 2017. Käsiteltävänä oli myös toinen vastaava pyyntö pitkään seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ajaneelta aktivistilta **Chi Chia-weiltä**. Mielenosoittajat niin puolesta kuin vastaan kokoontuivat totuttuun tapaan oikeudellisen neuvoston (*Sifayuan*; Taiwanin perustuslakituomioistuin) edustalle. Perinteisen avioliiton kannattajia edusti jälleen Uuden sukupolven onnellisuuden allianssi, jonka mukaan päätöksen tulisi kuulua presidentin nimittämien tuomarien sijaan kansalle ja kansanedustajille.

Päätöspäivänä 24. toukokuuta kannattajat kerääntyivät katsomaan suoraa lähetystä tuomioistuimen päätöksestä Taipeiissa. Päätöksen julkistus sai sankan ihmisjoukon hurraamaan ja vuosikymmeniä kampanjoineet aktivistit liikutuksen valtaan. Tuomioistuimen mukaan avioliiton rajaaminen miehen ja naisen väliseksi ”rikkoo sekä oikeutta avioliittoon perustuslain 22. artiklan mukaan että oikeutta tasa-arvoiseen kohteluun 7. artiklan mukaan.” Tuomioistuin antoi hallitukselle kaksi vuotta aikaa korjata lainsäädäntö joko muuttamalla nykylakeja tai säätämällä uusi laki, jolla samaa sukupuolta olevien avioliitot sallitaan. Mikäli hallitus ei tee kumpaakaan määräaikaan mennessä, samaa sukupuolta olevat saavat oikeuden rekisteröidä avioliittonsa paikallisviranomaisten kautta.

Päätös uutisoitiin näyttävästi

Ihmisiä kerääntyi presidentinpalatsin edustalle seuraamaan seksuaalivähemmistöjen tueksi järjestettyä konserttia joulukuun suurmielenosoituksessa 2016.

maailmalla, ja Taiwanista povattiin ensimmäistä paikkaa Aasiassa, jossa samaa sukupuolta olevien avioliitot laillistetaan. Chi Chia-wei, joka oli kampanjoinut homoseksuaalien oikeuksien puolesta 1980-luvulta alkaen, kertoi haastatteluissa olevansa äärimmäisen onnellinen. Vähemmälle huomiolle jäi se, että hallituksen piti vielä suorittaa vaadittavat lainsäädännölliset toimenpiteet. Monet luulivat, että oikeuden päätös oli jo itsessään laillistanut samaa sukupuolta olevien avioliitot.

Virheellinen käsitys vei puhtia kampanjoinnilta, vaikka yksi aktivistien päätavoite oli vielä saavuttamatta: avioliitto-oikeus haluttiin saada nykylakeja muuttamalla, ei uudella samaa sukupuolta oleville säädetyllä lailla. Erillisen lain katsottiin jättävän homoseksuaalit eriarvoiseen asemaan ja mahdollistavan yhä eritasoiset oikeudet.

Tuen saaminen kampanjoinnille on kuitenkin tuomioistuimen päätöksen jälkeen ollut hankalaa, kun suuri osa ihmisistä on tulkinnut asian jo ratkaistuksi. Lisäksi presidentti Tsai Ing-wenin hallitus on viivytellyt lakimuutoksia koskevan päätöksen tekemisessä.

Edellä mainitut seikat ovat tarjonneet tilaisuuden vastapuolelle. Huhtikuussa 2018 perinteistä avioliittoa kannattavat ryhmittymät tekivät kolme kansanäänestys ehdotusta, joilla pyrittiin turvaamaan avioliiton määrittely miehen ja naisen väliseksi sekä poistamaan seksuaalivähemmistöjä koskeva opetus alemmilta oppiasteilta. Mikäli ehdotuksiin pohjaaville vetoomuksille saataisiin allekirjoitus yli 1,5 % Taiwanin äänioikeutetuista (noin 280 000 nimeä), niistä voitaisiin järjestää kansanäänestys. Elokuussa Uuden sukupolven onnellisuuden allianssi toimitti

Kuva: Ari-Joonas Pitkanen

中國

ensimmäisen allekirjoituksilla varustetun vetoomuksen Taiwanin keskusvaalikomitealle – nimiä oli yli 678 000.

Jos keskusvaalikomitea hyväksyy vetoomuksen, järjestetään marraskuussa 2018 paikallisvaalien yhteydessä kansanäänestys siitä, voidaanko samaa sukupuolta olevien avioliitot laillistaa nyky-lainsäädäntöä muuttamalla, vai tarvitaanko erillinen, monien syrjimäksi kokemaa, laki. Nykylain muutosta tukevia tahoja huolettuu se, että äänestystuloksesta riippumatta jo pelkkä allekirjoitusten määrä saat-taa saada hallituksen säätämään mieluummin erillisen lain.

Perustuslakituomioistuimen päätöstä seurannut juhla tunnelma on vaihtunut turhautuneisuuteen. Kansaa on vaikea mobilisoida, kun vallalla olevan käsityksen mukaan asia on jo ratkaistu. Vastapuolta taas auttavat kristillisten ryhmien tehokkaat lobbauskoneistot ja runsaat varat. Aktivisti **Chien Chih-chieh** tiivistä asian Taipei Times -lehden haastattelussa 13. elokuuta 2018: ”Kirkkoilla on toimiva organisaatio, homoseksuaaleilla ei. Kirkot antavat kampanjalahjoituksia, homoseksuaalit eivät.”

Itä-Aasian suunnannäyttäjät? Viimeaikaisista takaiskuista huolimatta perustuslakituomioistuimen päätös ja itse avioliittokampanja osoittavat Taiwanin kuuluvan Aasian liberaalempiin yhteiskuntiin seksuaalivähemmistöjä koskevissa kysymyksissä. Eräs havainnollistava mittari on myös Taiwanin Pride-tapahtuma, josta on kasvanut suurin laatuaan Aasiassa. Taipei oli vuonna 2003 kiinalaisen kulttuuripiirin ensimmäinen kaupunki, jossa tapahtuma järjestettiin. Vuonna 2017 tapahtumaan osallistui arviolta yli 100 000 ihmistä.

Taiwanin avoimuuden on katsottu olevan usean asian summa. Maailmalla liberaalin arvomaailman kehitys on yleisesti kytkeytynyt talouskasvuun, vahvaan kansalaisyhteiskuntaan ja demokratiakehitykseen, ja näin on ollut myös Taiwanissa. Seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin alettiin Taiwanissa kiinnittää huomiota 1980-luvulla talouden kasvaessa ja poliittisen ilmapiirin vapautuessa. Aktivistiliike syntyi 1990-luvulla, kun kansalaisyhteiskunta muutenkin voimistui Taiwanin siirtyessä demokratiaan. Taiwanilaiset itse mainitsevat usein avoimen maailmankatsomuksensa pohjaavan monipuoliseen historiaan, jossa yhdistyy vaikutteita eri kulttuureista: Kiinasta, alkuperäiskansoilta sekä eurooppalaisilta ja japanilaisilta siirtomaaisänniltä.

Avoimuutensa vuoksi Taiwanista on myös toivottu suunnannäyttäjää kiinalaisessa kulttuuripiirissä: Hongkong, Singapore ja manner-Kiina ovat seksuaalivähemmistöjä koskevissa kysymyksissä konservatiivisia. Hongkongissa on viime aikoina tapahtunut pienimuotoista edistystä, mutta manner-Kiinassa tilanne on kaksijakoinen: yhtäältä viralliset tahot eivät suoranaisesti tuomitse homoseksuaalisuutta, mutta toisaalta sitä pidetään epänormaalina ja sensuroidaan mediassa. Singaporessa puolestaan miesten välinen seksi on yhä laitonta, ja hallitus pyrkii rajoittamaan seksuaalivähemmistöjen Pink Dot-tapahtuman kasvua. Taiwanissa poliitikot ovatkin puhuneet siitä, että Taiwan voisi vahvistaa omaa asemaansa Aasiassa profiloitumalla nimenomaan liberaalien arvojen soihdunkantajana.

Ihmisoikeusnäkökulmasta seksuaalivähemmistöjen tilanteen parantamiselle olisi alueella tarvetta.

Kuten alussa mainittu Jacques Picoux’n tapaus osoittaa, symbolisen samanarvoisuuden ohella kyse on käytännön elämään, laillisiin prosesseihin ja henkiseen hyvinvointiin liittyvästä ongelmasta. Yksi traaginen piirre on seksuaalivähemmistöjen yliedustus masennus- ja itsemurhatilastoissa.

Kun Taiwanin ensimmäinen maanlaajuinen seksuaalivähemmistöjen tukijärjestö perustettiin vuonna 1998, taustalla oli hälyttävä määrä uutisia itsemurhan tehneistä homoseksuaaleista. Vuonna 2004 säädetty laki sukupuolitasa-arvon opettamisesta kouluissa sai puolestaan alkunsa suurta julkisuutta saaneesta tapauksesta, jossa ”tyttömäisestä” käytöksestä kiusattu poika kuoli epäselvissä olosuhteissa koulussaan. Hongkongissa taas on nähty seksuaalivähemmistöihin kuuluneiden julkisuuden henkilöiden itsemurhia: näyttelijä ja laulaja **Leslie Cheung** vuonna 2003 ja muusikko **Ellen Joyce Loo** vastikään elokuussa 2018. Ongelmaa pahentaa Itä-Aasiassa se, että homoseksuaalisuuden lisäksi myös mielenterveysongelmat ovat yhä tietynasteinen tabu ja tarjolla olevat mielenterveyspalvelut usein hyvin vajavaisia.

Haasteista huolimatta pitkän aikavälin kehitys on ollut kohti laajempia seksuaalivähemmistöjen oikeuksia. Taiwanissa seuraava virstanpylväs koittaa 24. toukuuta 2019. Tuolloin umpeutuu perustuslakituomioistuimen antama aikaraja samaa sukupuolta olevien avioliiton laillistamiselle, ja silloin selviää, missä muodossa ja laajuudessa avioliitto-oikeus lopulta toteutuu.

Ari-Joonas Pitkänen

中國

TAPAHTUMIA SYKSYLLÄ:

HELSINGISSÄ

Tiistailuennot:

Ti 25.9. klo 17:15–18:45

MIKKO PUUSTINEN:

Kiinan muuttuva media- ja viestintäkenttä

Lauttasaaren kirjasto

Ti 16.10. klo 17:15–18:45

MARI MANNINEN:

"Kiinalainen juttu -

33 Kiina-myyttiä, jotka vaativat kumoamista"

Luennon jälkeen paneelikeskustelu.

Rikhardinkadun kirjasto

IISALMESSA

Kuujuhla

Su 23.9. klo 16

Vesilaitos

JOENSUUSSA

Kiinalaista ruokaa yhdessä kokaten

La 6.10. klo 12–16

Marttayhdistyksen kokoustilat

(Kauppakatu 23 b B 13)

Lisätiedot ja ilmoittautuminen

(5.10. mennessä):

tapani.toivanen@uef.fi

Paikallisyhdistyksen pikkujoulut

La 24.11. klo 12–15

Ohjelmassa mm. Seppo Sivosen esitelmä

Kauppaneuvoksen kahvila

(Koskikatu 1)

Lisätiedot ja ilmoittautumiset

(19.11. mennessä):

tapani.toivanen@uef.fi

JYVÄSKYLÄSSÄ

Tiedot seuran verkkosivuilla, jäsenkirjeellä
ja osaston facebook-sivuilla:

facebook.com/suomikiinajyvaskyla

PORISSA

Red Soho Chinese Dining

28.9. klo 18:00

Keskisyksyn juhla-ateria

The Merry Monk -ravintolassa

Varaukset suoraan ravintolaan:

044-9817401

(Mainitse varatessasi Suomi-Kiina-seura)

TAMPEREELLA

Lasten kiinakerho

Pe 31.8.-7.12.

klo 16:30-17:30

Ilmoittautumiset ja tiedustelut:

kiinakerho@gmail.com

Lisätiedot osaston verkko- ja facebook-sivuilla.

www.suomikiinatampere.info

facebook.com/suomi.kiina.tre

TURUSSA

Kiina-kulttuurikerho lapsille

Ma 17.9. alkaen

Ilmoittautumiset ja lisätiedot:

<https://goo.gl/6uPLHB>

Lisätietoja syksyn tapahtumista:

facebook.com/turkukiina

ROVANIEMELLÄ

Tiedot seuran verkkosivuilla

**SEURAN TAPAHTUMATIEDOT KOOTUSTI:
WWW.KIINASEURA.FI**